

Wekenlang verdwalen in verhalen

AUTEURSRESIDENTIES IN HET TECHNISCH EN BEROEPSONDERWIJS

Eind 2021 startte Literatuur Vlaanderen met een piloottraject waarbij auteurs op residentie gaan in het secundair onderwijs. Dat project loopt meerdere jaren en past in de Vlaamse campagne *Vrienden voor het lezen – samen voor een Leesoffensief*. Nu de eerste auteursresidenties erop zitten, delen we graag enkele tips en getuigenissen.

**Noa Heyndrickx,
Goedele Ghijsen,
Nele Franken en
Wouter Bulckaert**

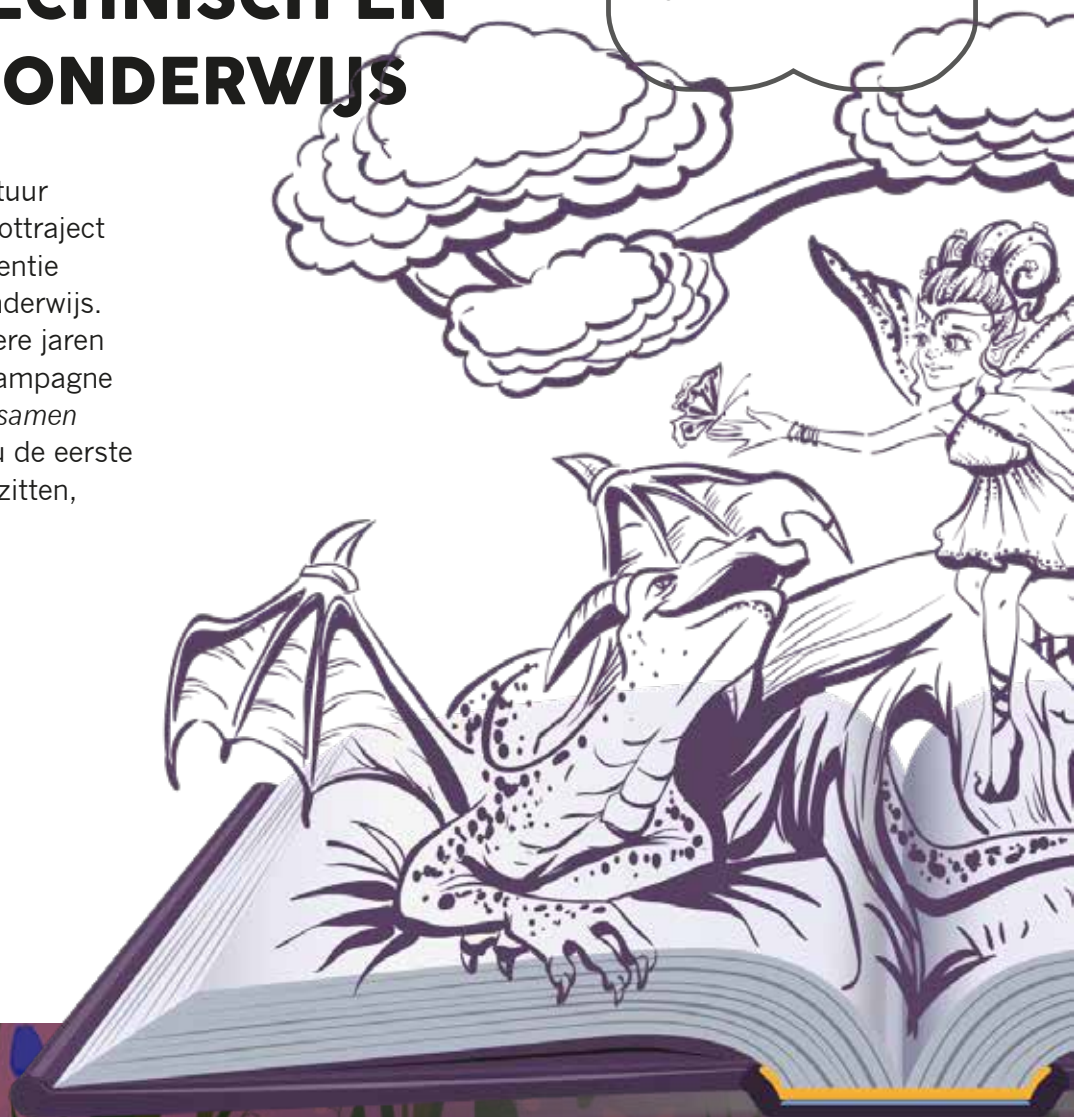
Over de auteur

NOA HEYNDRICKX is projectmedewerker auteursresidenties bij Literatuur Vlaanderen.

GOEDELE GHIJSEN is auteur van kinder- en jeugdboeken (www.goedeleghijsen.be).

WOUTER BULCKAERT is auteur en communicatiemedewerker bij VBJK.

NELE FRANKEN is leraar Nederlands in het PTS Maasmechelen.

WAT ZIJN AUTEURS-RESIDENTIES OP SCHOOL?

Auteursresidenties maken literatuur zichtbaarder en toegankelijker voor leerlingen in het secundair onderwijs die nauwelijks of niet lezen. Het zijn intensieve trajecten, waarbij auteurs een semester lang met de leerlingen aan de slag gaan rond lezen én schrijven. Onderzoek toonde immers aan dat creatief schrijven leesbevorderend werkt bij moeilijke of niet-lezers. De auteursresidenties liggen in het verlengde van de auteurslezingen, waar Literatuur Vlaanderen al jaren op inzet,

maar gaan verder dan een eenmalig contact door leerlingen ook echt te laten participeren. Door twintig uren met de jongeren bezig te zijn rond lezen en schrijven, kunnen auteurs hen niet alleen inspireren, maar ook een band met hen opbouwen.

FOCUS OP TECHNISCH EN BEROEPS-ONDERWIJS

Door de focus op moeilijke en niet-lezers richt het project zich tot de tweede en derde graad technisch en beroepsonderwijs (dubbele en arbeidsmarktfinaliteit). Geen evidente doelgroep, maar auteurs merken dat als ze eenmaal voorbij de eerste barricades en opstandigheid komen, de mooiste en eerlijkste verhalen boven drijven. Tijdens elke auteursresidentie werken auteur en leerlingen toe naar een concreet eindresultaat, zoals een bundel gedichten of kortverhalen, een podcast, literaire muurschildering of een gesproken toonmoment op de school.

3 TIPS ALS JE ZELF EEN AUTEURS-RESIDENTIE ORGANISEERT

De opzet van een auteursresidentie vraagt veel van auteurs en moet dan ook goed begeleid worden.

Wil je zelf met een auteur aan de slag gaan? Hou dan rekening met deze tips:

1. Kies een begeleider van de school die het taal- en leesbeleid uitdraagt. Dat maakt de impact van een auteursresidentie veel groter.
2. Bed het project in het al bestaande leeskader in, zodat het ook op schoolniveau iets in beweging kan zetten. Een auteursresidentie kan bijvoorbeeld mooi aansluiten bij een professionaliseringsaanbod voor het schoolteam.
3. Kijk je ogen uit tijdens de auteursresidentie. De aanpak van een auteur is vaak anders dan die van een leerkracht en daar valt veel uit te leren. Literatuur Vlaanderen voorziet ook in een inspiratiegids waarmee je als leerkracht aan de slag kan gaan.

TWEE AUTEURS GETUIGEN

Dit schooljaar ging Literatuur Vlaanderen al aan de slag met twintig auteurs en scholen, volgend schooljaar komen daar nog eens dertig trajecten bij. Twee auteurs vertellen alvast over hun ervaringen van vorig najaar.

*Meer lezen over
de auteursresidenties?*

Neem dan een kijkje op <https://www.literatuurvlaanderen.be/auteursresidenties-het-secundair-onderwijs>

Goedele Ghijsen - auteursresidentie op PTS Maasmechelen

Met een tas vol schrijffideeën danste ik in oktober 2022 het PTS in Maasmechelen in. Even later keken zeven jongens van 3TW me met een sprankel in de ogen aan. Hadden zij ook zoveel zin in dit project? Of vroegen ze zich af hoe lang wij het samen uit zouden houden? Ik probeerde mezelf af te remmen, want had de hele wereld me niet gewaarschuwd dat jongeren niet houden van verhalen?

Tuurlijk wel! Jongeren spelen games, kijken naar films en vertellen sterke verhalen aan elkaar. De sprankel in hun ogen was er dus een van enthousiasme. Toch was het in het begin onmogelijk voor hen om te kiezen wat zij wilden uitwerken, want een papieren boek, dat was een ver-van-hun-bed-show. Zij? Zouden zij echt een boek uitwerken? Neen, toch?

Dus verdwaalden we wekenlang in verhalen. We vertrokken vanuit autobiografische teksten, verkenden biografieën en ontdekten ten slotte de paden van de fictie. We zoomden in op zintuigen en details, gaven elkaar feedback over hoe duidelijk het verhaal en de personages waren, leerden hoe je genoeg conflict inbouwt in een verhaal, maakten oefeningen op vertelperspectief, dialogen en beeldspraak. Spelenderwijs ontdekten we hoe een sterk verhaal is opgebouwd. Stilaan durfden de jongens meer en meer.

Uiteindelijk waren we er klaar voor. Ons eindproject zou een *pathbook* worden: een kortverhalenbundel waarin de lezer telkens kan kiezen hoe het verhaal verder gaat. De jongens boorden allerlei genres aan en verrasten me met hun sterke ver-

haallijnen. Nieuwe eindjes schrijven bij de teksten van de anderen had ook succes, maar zoals in elk goed verhaal kwam er een dieptepunt. Net op het moment dat onze jongens met hangende schouders terugkwamen van een medisch schooltoezicht dat flink uitgelopen was, vroeg ik aan hen om hun teksten te herschrijven.

Om na te denken over hoe ze hun verhaal geschreven hadden, zoals een echte auteur. Toen ging ik iets te snel de berg op. Daar sputterde ons project, want verhalen verzinnen was super, maar zinnen herschrijven, waar was dat in hemelsnaam goed voor? Gelukkig slaagden de leraar Nederlands en ik erin om samen voldoende weerstand te bieden.

Hoe sterker de antagonist, hoe groter de held immers kan groeien. Doordat ze zichzelf overwonnen en hun teksten ondanks hun tegenzin toch polijstten, werden ze nog beter dan ze zelf ooit hadden kunnen denken. Het bewijs?

Hun fantastische bundel kortverhalen, vol nieuwe paden waarop de lezer op zijn beurt kan verdwalen.

Nele Franken, leraar Nederlands

Toen ze me vorig schooljaar vroegen of ik het zag zitten om met 3TW een schrijfproject aan te gaan, was ik meteen enthousiast. Naarmate de start naderde, vond ik het toch wel spannend. Onze school werd gekoppeld aan schrijfster Goedele Ghijsen. Ik keek er erg naar uit, maar was in eerste instantie toch ook wat bezorgd over hoe de leerlingen hierop zouden reageren. Zou het project wel aanslaan bij de jongens?

Uiteindelijk bleek de auteursresidentie een groot succes te zijn. De leerlingen waren erg enthousiast en werkten met veel plezier samen met Goedele! Ze leerden niet alleen veel over het schrijven van verhalen, maar ook over het proces dat een schrijver doormaakt bij het schrijven van een boek.

De leerlingen werden uitgedaagd om zelf aan de slag te gaan met hun eigen schrijfwerk en kregen feedback van de auteur en van elkaar. Dat zorgde voor een enorme motivatieboost en de jongens haalden het beste uit zichzelf tijdens dit project, met een prachtig eindresultaat.

De auteursresidentie was dus een geslaagd project dat niet alleen zorgde voor veel kennis over literatuur, maar ook voor een verhoogde motivatie bij de leerlingen. Een mooie manier om literatuur als vak nog interessanter te maken en de creativiteit van de leerlingen te stimuleren!

Wouter Bulckaert - auteursresidentie op HTISA Gent

Drop twintig Vlaamse auteurs in tso- en bso-scholen. En laat hen in twintig sessies werken aan de lees- en schrijfvaardigheid van moeilijke lezers. Die oproep van de departementen Onderwijs, Cultuur en Welzijn valt voorjaar 2022 in mijn mailbox. Ik ben een auteur met een verleden voor de klas, schrijf jarenlang over onderwijs en nu over kinderopvang, en trek langs de Vlaamse podia met lezingen over muziek. Dus stel ik me kandidaat, en ik word geselecteerd. Begin september sta ik in HTISA in Gent voor de tien kleurrijke puberende jongens van 3EA, een beroepsklas in de richting elektriciteit. Ik heb een ambitieus plan: we gaan met de klas een boek schrijven. En dat professioneel laten lay-outen en uitgeven.

'100 procent anderstalig, 0 procent gemotiveerd', grap ik tegenover vrienden aan wie ik over mijn project vertel. Een inschattingsfout, blijkt later. Gelukkig krijg ik in de klas assistentie van de leraar Nederlands, Sajjad Farhadi. Hij is het rustige ankerpunt, ik ben het ongeleide projectiel. De truken van de voor waarmee ik als verteller mijn publiek bespeel tijdens mijn voorstellingen, mogen de vuilnisbak in. Mijn leerlingen kijken daar dwars door. Het positieve gevolg daarvan is dat ik terugval op mijn essentie als auteur: hoe vind je het wonder in de wereld om je heen, en hoe krijg je die wereld vervat en verpakt in woorden die de lezer beroeren en vervoeren?

Het vertrouwen van de leerlingen heb ik vlug te pakken. Maar mijn woorden vliegen over hun hoofden heen. Leraar Sajjad geeft me een belangrijke tip: 'Wouter, als je wil dat je leerlingen out of the box denken, moet je eerst die box vullen.' Ik hang die gouden raad in imaginaire koeien van letters boven mijn bureau. En ik keer terug naar de essentie. Ik begin bij de zin. Zowel in de betekenis van *basisbestanddeel van de alinea*, als in die van *goesting*. Als ik de allereerste keer opwerp: 'Vandaag schrijven we een verhaal', krijg ik tien ongelovige blikken terug. 'Maar mijnheer, dat kunnen wij toch niet, wij zijn geen schrijvers, dat is *kapot* saai!' Die reactie had ik voorzien. Dus geef ik aan elke leerling een blad met telkens een verschillende openingszin. 'Schrijf nu de volgende zin van het verhaal, en schuif daarna het blad door.' Een half uur later hebben we tien sprankelende, hilarische verhalen. En enthousiast dat ze zijn: 'Schrijven is plezierant!' en 'schrijven is niet moeilijk', klinkt het. Neen, in hun eentje hadden ze op dat moment geen verhaal in elkaar kunnen boksen. Maar samen, ja, dat lukt wel.

Zo zie ik tijdens de volgende sessies de leerlingen, met hun pen tussen de tanden geklemd, volop verhalen neerpennen. Ik zorg voor ademruimte door twee keer een vol lesuur voor te lezen. Uit een boek zowaar. 'Mijnheer, het is alsof we een film bekijken.' Ja, de rapsode, de rondtrekkende verteller heeft ook bij deze TikTok-generatie niets aan kracht ingeboet. Op voorwaarde dat je vol vuur een herkenbaar verhaal vertelt dat hen raakt.

Als fotograaf Bob Van Mol van de leerlingen superbe, *streetwise* portretten komt maken, groeien ze allemaal vijf centimeter. Voor het eerst staan ze voor het voetlicht, voelen ze zich belangrijk en beseffen ze tegelijkertijd dat het voor echt is. En ze gaan ervoor. Sajjad trekt aan mijn mouw: of ik ook had gemerkt dat ik vooral de mondige leerlingen aan het woord laat? Ik concentreer me vanaf nu op individuele feedback. En dat zorgt voor kippenvel. Al pratend bloeien die stillere leerlingen helemaal open. Alsof het de allereerste keer is dat iemand hen hun verhaal laat doen.

Misschien zit daar ook wel de meerwaarde in van dit traject. Heb ik in die luttele weken de drempels voor literatuur weggehaald bij mijn leerlingen? Wellicht niet. Maar op het snijpunt van onderwijs, cultuur en welzijn zijn mijn leerlingen alvast óp die eerste drempel gaan postvatten. Ze zijn groter geworden door die verdienste aan-dacht, en ze kunnen daardoor verder en ruimer kijken. Want ze hebben iets gedaan waarvan ze verondersteld werden dat het niet aan hen besteed was. Iets wat ze hopelijk zullen meedragen als een waakvlam die hun leven kan laten ontvlammen.

En ik vraag me af: wie heeft nu het meest bijgeleerd? Ook ik werd genadeloos met mijn eigen vooroordelen geconfronteerd. 100 procent anderstalig? Neen, wel 100 procent meertalig, want allemaal spreken ze meerdere talen. Maar hoe kan je bij de leerlingen enthousiasme oproepen voor taal als je hun thuistalen in de verdomhoek schopt? Van een tegenstrijdig signaal gesproken.

In het boek *Helden van HTISA* graven tien jonge Gentenaren met zeven thuistalen naar hun roots, vertellen ze verhalen uit hun familie en dromen over de toekomst. Op zoek naar sterke mensen, worden ze die zelf: jonge helden van HTISA. In een boek dat ze nooit in hun eentje hadden kunnen schrijven, maar samen dus wel.